

Nauru on muutakin kuin saariryhmä Polynesiassa

Saako vakavaksi tieteelliseksi julkaisufoorumiksi tarkoitettussa aikakauslehdessä nauraa? Nauraa oikein sydämen pohjasta? Mielestäni saa. Varsinkin näin joulun alla, kun on kaikkinaisen tonttuilun aika.

Lueskelin marraskuun 8. päivänä Helsingin Sanomia ja silmiin osui Lyhyesti-palstan ylimmän lyhytuutisen otsikko »Tieteellisen kirjaston portti ilmiantaa myös kaupungin kirjan». Ensimmäinen reaktio oli ihmettely. Eikö nyt mitään isompaa asiaa löytynyt lehden haaviin, jos uutinen oli peräisin Kirjasto- ja informaatiopalvelualan päiviltä. Ne olivat näet tuolloin käynnissä Helsingissä Valkoisessa salissa. Olin edellispäivänä osallistunut avajaisiin. Sitten luin itse uutisen ja purskahdin nauruun.

Sattumoisin Valkoinen sali kuuluu lapsuuden muistoihini paikkana, jossa ensimmäinen julkinen esiintymiseni tapahtui. Taisin olla 5-vuotias. Laulaa luritin laulun sinivuokoista ja samaan Omenankukka-ryhmään kuuluva Lasse vastasi pianosäestyksestä. Esitys oli Sedmi-gradskyn lastentarhan panoksesta Lasten päivän ohjelmaan, ellen ihan väärin muista. Valkoisen salin muisteloista taisi johtua, että uutisjutun herättämä huvittuneisuus palautti mieleeni toisen lapsuusmuiston. Muistin vanhan lastenleikin: »Ei saa sanoa juu eikä jaa, eikä nauraakaan saa — vain sen sanan, jonka minä sanon». En sano vain yhtä sanaa. Kirjoitan lyhytuutisen koko tekstin esiin.

»Tieteelliset ja yleiset kirjastot aikovat ryhtyä tohostamaan yhteistyötään. Tuore esimerkki tiedonkulun puutteesta löytyy Helsingin yliopistosta. Historiallis-kielilitieteelliseen kirjastoon Porthanialla hankittu elektroninen valvontaportti hälyttää joka kerran, kun opiskelija vie sen ohitse Helsingin kaupunginkirjastosta lainatun kirjan.

Kirjastoalan järjestöjen mukaan yhteispeliä vaikeuttaa, että tieteelliset kirjastot kuuluvat opetusministeriössä korkeakoulu- ja tiedeosastolle ja yleiset kirjastot puolestaan kulttuuriosastolle. Yhtenä askeleena kohti parempaa tiedonkulkua kaavailaan kummallekin kirjastotyyppille yhteisen Kirjastonjohtajien yhdistyksen perustamista.»

En voinut olla huvittumatta siitä, että sinänsä tärkeästä asiasta, eri kirjastotyyppien välisen yhteistyön vahvistamisesta, on toimittajalle mennyt perille tällainen rusina-perunasoppa. Vaatii oman lajistaan taitoa piirtää yhdestä liian ahkerasti hälyttävästä turvaportista upea kaari opetusministeriön hallinnonalan rakenteiden lakikorkeuksien kautta — mäiskis! — Kirjastonjohtajien yhdistyksen perustamiskavauluihin.

Kaskukirjat kertovat suurten poliitikkojen käsityksistä, että tärkeää ei ole se, mitä heistä kirjoitetaan, vaan se, että heistä kirjoitetaan. Olkaamme siis tyytyväisiä. Taas on kirjoitettu kirjastoasiasta valtakunnallisesti leviävässä suurlehdessä. Pääasia on, että kirjoitetaan, sivuseikka se, mitä ja miten kirjoitetaan. Nauran sivuseikalle.

Tiedonkulun puutetta on se, että yhteen kirjastoon on hankittu turvaportti, joka hälyttää, kun sen läpi viedään kassissa kaupunginkirjastosta lainattua kirjaa. Tietohan kulkee oikein hyvin, ainakin kassissa. Eikö tässä pikemminkin ole kysymys mielikuvituksen puutteesta? Hankkija ei osannut arvata, että asiakkaat lainaavat kirjoja muistakin kirjastoista.

Erityisesti minua huvittaa tieto, että portti vinkuu nimenomaan opiskelijan kulkiessa siitä kirjoineen. Tiedekunnan tutkimus- ja opetushenkilöstö saa siis kulkea portista ihan rauhassa. Mistähän portti tämän joukon tunnistaa? Kaiketi siitä, että henkilöstö ei lainaa työssä tarvitsemiaan kirjoja kaupunginkirjastosta. Se saa palveluja.

Kirjastoalan järjestöjen mukaan tieteellisten ja yleisten kirjastojen yhteispeliä vaikeuttaa se, että ne kuuluvat opetusministeriössä eri osastoille. Opetusministeriön kumpainenkaan tässä tarkoitettu osasto ei liene kuunaan päivänään hankkinut mihinkään kirjastoon elektronista turvaporttia. Eikö juuri siitä ollut kysymys? — Turvaportin sijasta ministeriön ala-aulassa on kivipuutarha. Kivet tosin kuuluvat kauppa- ja teollisuusministeriön, puutarhat taas maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alal-

le, mutta eivät nämä byrokraattiset raja-aidat ole estäneet kivipuutarhaa rakentamasta. Taidet näet kuuluu opetusministeriön hallinnonalalle.

Mikä muu tehtävä henkilötason järjestöillä voisi olla kuin täydentää byrokraattista asioiden hoitamista? Kirjastojen yhteispeliä taas ei vaikeuttane muu kuin niiden johtajien vaikeudet jakaa ajankäyttönsä oman kirjaston asioiden ja yhteistyöasioiden hoitamisen kesken.

Puheen opetusministeriölle »kuulumisesta» tunnistan vaivatta kirjastoväen puheenparrek-si. Miksiköhän ei hevini myönnä, että kirjastot kuuluvat isäntäorganisaatioihinsa kirjoitteen, laitteineen, työntekijöineen kaikkineen. Ne kuuluvat jopa asiakkailleen siinä mielessä, että ilman asiakkaita kirjastot ovat tarpeettomia isännälleen. Ei isäntä pidä renkiä, joka jatkaa hevosten hoitamista, vaikka talon viimeinen hevonen lahdatiin jo edellisen isännän traktorin hankinnan osamaksuja silmällä pitäen.

Uutinen hauskuutti viimeistä virkettä myöten. Turvaportteja koskevan tiedonkulun parantamiseksi perustetaan yhdistys kirjasto-maailmamme eliitille, kirjastonjohtajille. Mitä tiedonkulun parantamiseen sinänsä tulee, ei yksi pääsky kesää tee, mutta kyllä kirjastoalan yhdistysten sankkaan parveen mahtuu vielä monta pääskyä. Iso pääskyparvi nitistää enemmän itikoita kuin pieni. Ainakin kesällä. Ainakin pohjan perukoilla.

Palaan takaisin ajatukseen, että tärkeintä on, että sanomalehdissä kirjoitetaan. Ehkä asia on niin. Varmaan uutisen lukijoista sekin tosikko löytyy, joka pientä sensaatiota odotellen tart-

tui otsikon lupaavan »ilmiantaa»-sanaan. Pettyipä pahan kerran, ellei sitten keittänyt omaa soppaa siihen suuntaan, että siinäpä opiskelija joutui kiikkiin lainailupuuhiin ja sehän oli lurjukselle ihan oikein.

Hilpeintä uutisessa on kuitenkin mittakaavojen uskomaton keikahtelu. Hilpeyttä ei voi olla herättämättä sekään, millaisia ovat ne todella tärkeät kirjastoasiat, jotka kykenevät ylittämään suurlehden uutiskynnyksen.

En taida olla ihan väärässä, kun epäilen, että suurin syy näihin uutissattumuksiin on huonosti kehittynyt kykymme nauraa itsellemme. Olemme ajaneet asioitamme molemmilla kirjastosektoreilla niin haudanvakavan pontevasti, että olemme hukanneet nauramisen lahjan. Miten lie asia tietopalvelupuolella?

Myös tieteellisessä työssä itselleen nauramisen taito on tärkeää, sillä se auttaa irrottautumaan näpertelystä ja vapauttaa oivaltamaan itseä suurempia asioita ja asiayhteyksiä. Olin tänään väitöstilaisuudessa, jossa vastaväittäjä osasi tämän taidon. Muutamalla omaa kysymystään nauravalla repliikillä hän nosti esiin väittelijän taidot ja paljasti hyvän väitöskirjan.

Itselleen nauraja voi monen mielestä olla jokseenkin turha olento, sellainen, joka kuittaa vakavat asiat nauramalla. Hänellä on kuitenkin eräs avu, jota ei pidä vähätellä. Hänellä on näet suhteellisuuden taju tallessa. Se on hyvä työkalu kaikessa työssä.

Helsingissä 10. 11. 1990

Marjatta Okko